

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ТАВРІЙСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ АГРОТЕХНОЛОГІЧНИЙ
УНІВЕРСИТЕТ ІМЕНІ ДМИТРА МОТОРНОГО

ЛИСАК О.І., АНДРЕЄВА Л.О., ЗАВАДСЬКИХ Г.М.

ЦІНОУТВОРЕННЯ

Курс лекцій

для здобувачів ступеня вищої освіти «Бакалавр» зі спеціальності
076 «Підприємництво, торгівля та біржова діяльність»

Мелітополь

2020

УДК 338.5

Автори: доцент Лисак О.І., доцент Андрєєва Л.О., доцент Завадських Г.М.

Рекомендовано до друку рішенням вченої ради факультету економіки та бізнесу Таврійського державного агротехнологічного університету імені Дмитра Моторного
(Протокол № __ від __.__.2020)

Рецензенти:

Л.О. Болтянська – к.е.н., доцент, завідувач кафедри підприємництва, торгівлі та біржової діяльності, Таврійський державний агротехнологічний університет імені Дмитра Моторного;

Н.О. Шквиря – к.е.н., доцент кафедри маркетингу, Таврійський державний агротехнологічний університет імені Дмитра Моторного.

Лисак О.І., Андрєєва Л.О., Завадських Г.М.

Ціноутворення: курс лекцій/ О.І. Лисак, Л.О. Андрєєва., В.М. Тебенко – Мелітополь: Люкс, 2020. – 193 с.

У курсі лекцій викладено зміст дисципліни «Ціноутворення». Розглянуто економічну сутність ціни в умовах ринкової економіки; теоретичні, методологічні й практичні питання формування цін; вплив різноманітних факторів на процес формування цін; цінова політика підприємства в області ціноутворення та цінові стратегії; витратні й ринкові методи формування цін; галузеві особливості ціноутворення й особливості ціноутворення на світовому ринку.

УДК 338.5

© О.І. Лисак, Л.О. Андрєєва, Г.М. Завадських 2020
©Люкс, 2020

ЗМІСТ

ПЕРЕДМОВА.....	6
Тема 1. СУЧАСНІ ТЕОРЕТИЧНІ І МЕТОДОЛОГІЧНІ ОСНОВИ ЦІНОУТВОРЕННЯ.....	9
1.1. Ціна як інструмент економіки	9
1.2 Теорії ціноутворення	12
1.3. Функції ціни.....	16
1.4. Методологія й принципи ціноутворення.....	19
1.5. Діюча система цін	21
Тема 2. СКЛАД ЦІНИ ТА ФОРМУВАННЯ ЇЇ ЕЛЕМЕНТІВ.....	24
2.1. Склад ціни.	24
2.2. Собівартість: її склад та види	24
2.3. Склад ціни залежно від стадій руху товару.....	28
Стадія 1. Виробниче підприємство – гуртова торгівля.....	29
Стадія 2. Гуртова торгівля - роздрібна торгівля	35
Стадія 3. Роздрібна торгівля - кінцевий споживач	40
Тема 3. ЧИННИКИ ЦІНОУТВОРЕННЯ	44
3.1. Алгоритм і класифікація чинників ціноутворення.....	44
3.2. Основні чинники ціноутворення.....	45
Тема 4. СИСТЕМА ЦІН. ВИДИ ЦІН.....	56
4.1. Система цін.	56
4.2. Види цін.....	57
4.3. Знижки із ціни	69

Тема 5. ЦІНОВА ПОЛІТИКА І СТРАТЕГІЯ ПІДПРИЄМСТВА.....	71
5.1. Цілі цінової політики.....	71
5.2. Політика цін життєвого циклу товару	75
5.3. Сутність, цілі та етапи розробки цінової стратегії.....	79
5.4. Основні стратегії ціноутворення.....	82
Тема 6. МЕТОДИ ЦІНОУТВОРЕННЯ.....	94
6.1 Методи визначення цін на підставі витрат виробництва.....	94
6.2. Ринкові методи визначення цін.....	97
6.3. Параметричні методи ціноутворення.....	101
Тема 7. ДЕРЖАВНЕ РЕГУЛЮВАННЯ ЦІН.....	105
7.1. Необхідність державного регулювання цін	105
7.2. Методи прямого державного регулювання цін.....	108
7.3. Методи непрямого державного регулювання цін	113
7.4. Завдання державної цінової політики.....	118
Тема 8. МАТЕМАТИЧНІ МЕТОДИ ОПТИМІЗАЦІЇ ЦІН	121
8.1. Метод найменших квадратів і оцінка кривої попиту.....	121
8.2. Похідна і оцінка еластичності попиту від ціни.....	129
8.3. Ціна і оптимізація прибутку	132
Тема 9. ОСОБЛИВОСТІ ЦІНОУТВОРЕННЯ У СІЛЬСЬКОМУ ГОСПОДАРСТВІ.....	136
9.1. Вдосконалення ціноутворення в аграрній сфері.....	136
9.2. Еквівалентність обміну і ціновий паритет	137
9.3. Основні напрями забезпечення паритету цін між промисловістю і	

сільським господарством	141
9.4. Економіко-правові та методичні принципи формування цін.....	144
9.5. Стандартизація та сертифікація сільськогосподарської продукції для продажу на внутрішньому і зовнішньому ринку.	146
Тема 10: ЦІНИ БІРЖОВОЇ УГОДИ.....	149
10.1. Поняття товарної біржі.....	149
10.2. Види біржових цін	152
Тема 11: ЦІНИ ЗОВНІШНЬОГО РИНКУ	161
11.1. Ціноутворюючі чинники у зовнішній торгівлі.....	161
11.2. Види цін у зовнішній торгівлі	163
11.3. Механізм розрахунку експортних цін.....	165
11.4. Встановлення цін на імпортовану продукцію.....	169
Тема 12: ЦІНОУТВОРЕННЯ У ТОРГІВЕЛЬНІЙ ДІЯЛЬНОСТІ.....	172
12.1. Загальні правила здійснення торговельної діяльності	172
12.2. Методи формування цін торговими підприємствами	176
12.3. Ціноутворення у громадському харчуванні.....	177
СПИСОК РЕКОМЕНДОВАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ	186

ПЕРЕДМОВА

Важливим чинником стабілізації суспільного життя держави є ціни. За їх допомогою визначають структуру виробництва і споживання, обсяги валової продукції і доданої вартості, індекс інфляції та рівень добробуту населення країни.

Ціноутворення займає ключове місце в системі ринкових відносин. Важливе значення ціноутворення як економічного інструменту полягає в тому, що воно безпосередньо впливає на характер формування та величину доходу підприємства у процесі реалізації його продукції. Тому ефективність функціонування тих чи інших суб'єктів господарювання забезпечується, передусім, правильно вибраною політикою ціноутворення.

Курс «Ціноутворення» включає вивчення сучасних методик, способів ціноутворення, розробки цінової політики та стратегії, формування вмінь розрахунку цін на продукцію та послуги в умовах ринку.

Мета курсу - формування у студентів системи знань про ціни, їх види, склад та структуру, цінову політику та стратегію ціноутворення.

Предмет курсу – виявлення закономірностей формування цін в умовах ринкової кон'юнктури.

Завданнями вивчення дисципліни є:

- ✓ вивчення законодавчої та нормативної бази стосовно процесу ціноутворення на підприємствах;
- ✓ вивчення системи цін, основних видів та функцій, складу ціни та формування її елементів;
- ✓ розуміння методології розробки цінової політики та стратегії підприємства;
- ✓ опанування методів ціноутворення;

- ✓ вміння застосовувати знання для розробки цінової політики підприємства;
- ✓ вміння розраховувати ціну продукції (робіт, послуг);
- ✓ розуміння цілей та методів державного регулювання цін, його впливу на економічні процеси.

Програмні результати, досягнення яких забезпечує навчальна дисципліна:

знання	показати знання та розуміння інструментарію, необхідного для вироблення ефективних цінових рішень: основи теорії та методології ціноутворення; розвиток системи цін; механізм формування і функціонування ринкових цін; принципи формування цін в галузях економіки
уміння	уміння визначати фактори, які впливають на рівень цін; формувати ціну залежно від типу ринку; проводити цінове сегментування споживчого ринку; визначати цінову еластичність попиту; розробляти цінову політику та обґрунтовувати вибір типу цінової стратегії; розраховувати ціну товару залежно від обраного методу ціноутворення; визначати нижню межу ціни; виокремлювати податки в складі ціни; розраховувати ціни зі знижками
комунікація	донесення до фахівців і нефахівців інформації про значення цінової політики для досягнення цілей діяльності підприємства
soft skills	здатність аналітично мислити, уміння оптимістично оцінити ситуацію та прийняти рішення, чесність та відповідальність за правильність та об'єктивність проведення цінової політики підприємства та розрахунок ціни товару (роботи, послуги); навички використання методичних та практичних прийомів розрахунку початкових цін відповідно до передумов їх практичного застосування; впровадження різних видів цінових

пристосувань (цінові знижки, цінова дискримінація) та обґрунтування доцільності їх впровадження в практику

СПИСОК РЕКОМЕНДОВАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

Базова

1. Артус М.М. Формування механізму ціноутворення в умовах ринкової економіки : монографія. – Тернопіль : Економічна думка, 2007. – 524 с.
2. Верхоглядова Н.І., Ільїна С.Б., Іваннікова Н.А. та ін. Основи ціноутворення: Навчальний посібник. – К.: Кондор, 2007 р. – 252 с.
3. Деякі питання Аграрної біржі : постанова Кабінету Міністрів України від 24 лютого 2010 року № 196 // Офіційний вісник України : збірник нормативно-правових актів. - 2010. - № 14. - С. 49-54.
4. Іваниченко В.В., Чечетов М.В. Ценообразование. Учебное пособие.–изд. 3–е, доп. – Х: Издательский Дом «ИНЖЭК», 2004. – 224 с.
5. Колесников О.В. Ціноутворення: Навчальний посібник. – К.: Центр навчальної літератури, 2006.- 144 с.
6. Корінець В.Л. Маркетингова цінова політика: Навчальний посібник/ В.Л.Корінець, М.Х. Корецький, О.І. Дацій. – К.: Центр навчальної літератури, – 2007. – 200 с.
7. Литвиненко А.М. Маркетингова цінова політика: навч. посіб. / Я.В. Литвиненко. — К. : Знання, 2010. — 294 с. — (Вища освіта ХХІ століття).
8. Литвиненко Я.В. Сучасна політика ціноутворення: Навч. Посіб. Для студ. Вищ. Навч. закл. – 2-ге вид., випр. і допов. – К.: МАУП, 2003. – 240 с.
9. Мазур О. Є. Ринкове ціноутворення. Навчальний посібник - К.: «Центр учбової літератури», 2012. - 480 с.
10. Пінішко В.С., Мединська Т.В. Ціни і ціноутворення : навч.-метод. посібник. – Львів: Вид-во ЛКА, 2005. – 346 с.
11. Про внесення змін до деяких законів України щодо вдосконалення механізмів державного регулювання ринку сільськогосподарської продукції : закон України від 4 червня 2009 року №1447-VI // Офіційний вісник України : збірник нормативно-правових актів. - 2009. - № 53. - С. 7-15.

12. Про внесення змін до закону України "Про сільськогосподарську дорадчу діяльність" : закон України від 21 грудня 2010 року № 2754-VI // Офіційний вісник України : збірник нормативно-правових актів. - 2010. - № 101. - С. 70-72.
13. Про оптові ринки сільськогосподарської продукції : закон України від 25 червня 2009 року № 1561-VI // Офіційний вісник України : збірник нормативно-правових актів. - 2009. - № 58. - С. 9-16.
14. Про ціни та ціноутворення : закон України від 12 червня 2012 № 5007-VI // Офіційний вісник України : збірник нормативно-правових актів. - 2012. - № 58. - С. 11-17.
15. Теорія ціноутворення та технологічні карт вирощування сільськогосподарських культур / За ред. П.Т. Саблука, Ю.Ф. Мельника, М.В. Зубця, В.Я. Месель-Веселяка. – К., 2008. – 698 с.
16. Тормоса Ю.Г. Ціни та цінова політика: Навч.-метод. Посібник для самост. вивч. Дисц. – Вид. 2-ге, без змін – К.: КНЕУ, 2006, - 92 с.
17. Цены и ценообразование / под ред. Есипова В.Е.: Учебник для вузов, изд-е 3-е. – С.-Пб.: Изд-во «Питер», 1999. – 464 с.
18. Шевчук Д.А. Ценообразование : учеб. пособие / Д. А. Шевчук.– М. : ГроссМедиа : РОСБУХ, –2008. – 240 с.
19. Шкварчук Л.О. Ціни і ціноутворення: Навч. посібн. 2-ге вид., виправл. – К.: Кондор, 2004. – 214 с.
20. Шкварчук Л.О. Ціноутворення: підручник / Л.О. Шкварчук. – К.: Кондор. – 2008. – 460 с.

Допоміжна

21. Андреева Л.О, Болтянська Л.О., Лисак О.І. Економіка підприємства: Навчальний посібник. / Л.О. Болтянська, Л.О. Андреева, О.І. Лисак. – Херсон: ОЛДІ-ПЛЮС, 2015. – 668 с.
22. Андреева Л.О. Методичні аспекти формування товарної політики підприємства/ Л.О. Андреева //Збірник наукових праць Таврійського

державного агротехнологічного університету (економічні науки) – Мелітополь: Вид-во Мелітопольська типографія «Люкс». – 2017. – № 3-4 (35-36).

23. Андрєєва Л.О. Моделювання конкурентоспроможності продукції / Л.О. Андрєєва // Збірник наукових праць ТДАТУ (економічні науки) – Мелітополь: Вид-во Мелітопольська типографія «Люкс», 2014. – № 3 (27). С. 57-59.

24. Андрєєва Л.О., Болтянська Л.О., Лисак О.І. Практикум з економіки підприємства: електр. навч. посіб. – 2018. – 244 с.

25. Андрєєва Л.О., Лисак О.І. Ефективність торговельної діяльності аграрних підприємств/ Л.О. Андрєєва, О.І. Лисак // Збірник наукових праць Таврійського державного агротехнологічного університету (економічні науки) – Мелітополь: Вид-во Мелітопольська типографія «Люкс». – 2017. – № 1-2 (33-34). – С. 69-80.

26. Болтянська Л.О. Аналіз факторів формування пропозиції плодової продукції на ринку / /Л.О.Болтянська //Збірник наукових праць ТДАТУ (економічні науки) / За ред. Л.В. Синяєвої.- Мелітополь 2016. - №3 (32). - С. 49-56

27. Болтянська Л.О. Сучасні тенденції розвитку підприємництва в Україні / О.І. Лисак, Л.О. Андрєєва, Л.О. Болтянська / ADVANCES OF SCIENCE. Proceedings of articles the international scientific conference Czech Republic, Karlovy Vary – Ukraine, Kyiv, 28 September 2018. – С. 1357-1366.

28. Болтянська Л.О. Формування ринкової ціни плодової продукції [Текст] / Л. О. Болтянська //Вісник Харківського національного технічного університету сільського господарства / ХНТУСГ. - Харків, 2007. -Вип. 52: Економічні науки. - С. 85-90

29. Бондар В. Основні чинники, що впливають на ціни внутрішнього ринку цукру в Україні / В. Бондар, С. Андрющенко // Пропозиція : український журнал з питань агробізнесу. - 2010. - № 6. - С. 26-28.

30. Бондар О. В. Державне цінове регулювання ринку зерна України / О. В. Бондар // Вісник СНАУ : науково-методичний журнал. - 2010. - № 6/1. - С. 14-23.
31. Від ідеї до власної справи: Навч. посібник. /А.С.Коноваленко, Л.О.Болтянська, Д.М. Трачова та інш. - Мелітополь.: Видавничо-поліграфічний центр «Люкс», 2017 – 278с.
32. Калетнік Г. М. Роль інфраструктури аграрного ринку в ціноутворенні на сільськогосподарську продукцію / Г. М. Калетнік // Економіка АПК : міжнародний науково-виробничий журнал. - 2010. - № 3. - С. 21-25.
33. Кваша С. М. Механізм прогнозування цін та обсягу товарообігу сільськогосподарської продукції на товарних біржах / С. М. Кваша, В. С. Чубань // Економіка АПК : міжнародний науково-виробничий журнал. - 2011. - № 10. - С. 64-73.
34. Козловський С. В. Моделювання процесів ціноутворення в агропромисловому комплексі України / С. В. Козловський // Економіка АПК : міжнародний науково-виробничий журнал. - 2010. - № 2. - С. 66-73.
35. Концепція ціноутворення на сільськогосподарську продукцію // Економіка АПК : міжнародний науково-виробничий журнал. - 2008. - № 1. - С. 3-20.
36. Лисак О.І. Державне регулювання ціноутворення в аграрному секторі України / О.І. Лисак / Збірник наукових праць ТДАТУ (економічні науки) – Мелітополь: Вид-во Мелітопольська типографія «Люкс». – 2014. - №2. – С. 97-101.
37. Лисак О.І. Перспективи розвитку електронної комерції в Україні / О.І. Лисак / Збірник наукових праць ТДАТУ (економічні науки) – Мелітополь: Вид-во Мелітопольська типографія «Люкс». – 2017. – №3 (35). – С. 46-55.
38. Лисак О.І., Андрєєва Л.О. Проблеми та перспективи експорту аграрної продукції України/ О.І. Лисак, Л.О. Андрєєва // Agricultural and resource economics: international scientific e-journal. - 2017. - Vol. 3, № 1. - С. 139-151.

39. Месель-Веселяк В. Я. Ціновий механізм забезпечення зростання виробництва зерна в Україні (удосконалення науково-методичних підходів) / В. Я. Месель-Веселяк, О. Ю. Грищенко // Економіка АПК : міжнародний науково-виробничий журнал. - 2011. - № 8. - С. 48-52.
40. Мудрак Р. Чинники цінової динаміки на ринку м'яса та м'ясопродуктів / Р. Мудрак // Економіка України : політико-економічний журнал. - 2009. - № 9. - С. 67-78.
41. Надикто В.Т. Сам на сам із «гойдалкою цін» / В.Т. Надикто, Ю.О. Прус // Зерно. – 2016. – № 10. – С.42-47.
42. Оптимізація витрат, цін і конкурентоспроможності виробництва зернових культур у господарствах зони Степу України / В. С. Рибка [та ін.] // Хранение и переработка зерна : научно-практический журнал. – 2010. - № 6. – С. 30-32.
43. Павленчак Н. Ф. Прогнозування обсягу пропозицій на ринку сільськогосподарської продукції в контексті процесу ціноутворення / Н. Ф. Павленчик // Економіка АПК : міжнародний науково-виробничий журнал. - 2012. - № 4. - С. 64-72.
44. Паска І. М. Диспаритет цін на промислову та сільськогосподарську продукцію / І. М. Паска // Вісник аграрної науки : науково-теоретичний журнал української академії наук. - 2012. - № 10. - С. 64-66.
45. Педченко Г.П. Соціальні аспекти розвитку підприємництва в Україні// Г.П. Педченко, Ю.О. Власюк / Збірник наукових праць Таврійського державного агротехнологічного університету (економічні науки) / За ред. Л.В. Синяєвої. – Мелітополь: Вид-во Мелітопольська типографія «Люкс», 2017. - № 1-2 (33-34)- С. С. 260-268.
46. Прус Ю. О. Визначення мінімальної ціни реалізації продукції рослинництва / Ю. О. Прус // Збірник наукових праць Таврійського державного агротехнологічного університету (економічні науки) / За ред.

- М.Ф. Кропивка. – Мелітополь: Вид-во Мелітопольська типографія «Люкс», 2014. – № 2 (26) – С. 175-182.
47. Прус Ю. О. Визначення ціни на послуги з подачі води / Ю. О. Прус // Меліорація та водовикористання – складова сталого розвитку водогосподарського комплексу країни: зб. матер. наук.-практ.конф. – Мелітополь: ВСП «МКТДАТУ», 2016. – С.48-51
48. Прус Ю. О. Ціни реалізації як чинник підвищення ефективності використання аграрного потенціалу регіону / Ю. О. Прус // Проблеми управління економічним потенціалом регіонів: зб. наук. праць всеукр. наук.-практ. конф. – Запоріжжя: ЗНУ, 2015. – С.37-39.
49. Рудь В. П. Формування витрат та цін при виробництві овочів / В. П. Рудь // Вісник СНАУ : науково-методичний журнал. –2010. - № 9/2. – С. 99-102
50. Сало І. А. Особливості ціноутворення на ринку плодів та ягід / І. А. Сало // Економіка АПК : міжнародний науково-виробничий журнал. - 2009. - № 10. - С. 82-86.
51. Сало І. А. Цінова еластичність на вітчизняному ринку плодів / І. А. Сало // Вісник аграрної науки : науково-теоретичний журнал української академії наук. - 2012. - № 6. - С. 72-75.
52. Теоретичні засади механізму ціноутворення продукції садівництва//Л.О.Болтянська// Збірник наукових праць ТДАТУ (економічні науки) №1 (17) Том 2, Мелітополь 2012, с. 54-59
53. Ушакова Н.Г., Савицька Н.Л. Міжнародне ціноутворення. Навч. посібн. – К.: ВД „Професіонал”, 2004. – 218 с.
54. Франченко Л. О. Ціноутворення у зерновому господарстві: проблеми та шляхи вирішення / Л. О. Франченко // Вісник СНАУ : науково-методичний журнал. – 2010. - № 6/1. – С. 124-128.
55. Хорунжий М. Й. Проблеми ціноутворення на сільськогосподарську продукцію / М. Й. Хорунжий // Економіка АПК : міжнародний науково-виробничий журнал. - 2011. - № 1. - С. 57-61.

56. Шиян Д. В. Теорії очікувань і динаміка цін на пшеницю / Д. В Шиян, Ю. Д. Бабочкіна // Економіка АПК : міжнародний науково-виробничий журнал. - 2008. - № 10. - С. 67-72.
57. Шкварчук Л. О. Цінові тенденції на продовольчому ринку України / Л. О. Шкварчук // Економіка АПК : міжнародний науково-виробничий журнал. - 2010. - № 7. - С. 57-63.
58. Шпичак О. М. Теоретико-методологічні аспекти ціноутворення на сільськогосподарську продукцію / О. М. Шпичак // Економіка АПК : міжнародний науково-виробничий журнал. - 2012. - № 8. - С. 3-10.

Навчальне видання

Лисак Оксана Іванівна
Андрєєва Лариса Олександрівна
Завадських Ганна Миколаївна

Ціноутворення

Курс лекцій

Надруковано з оригіналів макетів замовника
Підписано до друку формат 60x84 1/16
Папір офсетний. Наклад 100 примірників
Замовлення № 999

Виготовлювач ПП Верескун В.М.
Видавничо-поліграфічний центр «Люкс»
М. Мелітополь, вул. М.Грушевського, 10 тел. (0619) 44-45-11

Свідоцтво про внесення суб'єкта видавничої справи
до Державного реєстру видавців, виробників
і розповсюджувачів видавничої продукції
від 11.06.2002 р. серія ДК № 1125